

היום נלמד בעזרת ה':

קידושין דף מ

(בעמוד הקודם)

אמר רב יוסף אילמלי דרשיה אחר להאי קרא: אם היה 'אחר' (הוא אלישע בן אבויה שיצא לתרבות רעה) דורש את הפסוק הזה כמו רבי יעקב הנכד שלו (בן ביתו), הוא לא היה חוטא.

ואחר מאי הוא: מה ראה 'אחר' שבגלל זה הוא יצא לתרבות רעה? יש אומרים שהוא ראה מעשה כזה שעליו דיבר רבי יעקב, בן שהלך בשליחות אביו להביא גוזלות ומת. ויש אומרים שראה את הלשון של רבי חוצפית המתורגמן איך שגורר אותה חזיר, אמר על כך 'אחר': פה שהפיק מרגליות וכו'.

רמי רב טובי בר רב קיסנא לרבא: רב טובי הקשה לרבא וכו'.

אמר ליה התם כגון שבא דבר עבירה לידו: מה שכתוב שאם ישב אדם ולא עבר עבירה נותנים לו שכר כעושה מצוה - מדובר שבא לידו נסיון לעבור עבירה והוא התגבר על יצרו ולא עבר.

כי הא דרבי חנינא בר פפי: שמטרוניא אחת תבעה אותו לזנות, ומכיון שהיא היתה אשה חשובה היא היתה יכולה להרוג אותו אם לא יסכים לבקשתה. אמר רבי חנינא 'לחש' והתמלא גופו בשחין ופצעים. אמרה המטרוניא לחש והוא התרפא מהפצעים. ואז הוא ברח והתחבא בבית מרחץ שהיו בו מזיקים (שדים), שאפילו אם היו נכנסים לתוכו שני אנשים ביחד ואפילו ביום הם היו ניזוקים. למחרת שאלו אותו החכמים: מי שמר עליך בבית המרחץ ההוא שלא תינזק? אמר להם 'שני חיילים של הקיסר' שמרו עלי כל הלילה.

גבורי כח עושי דברו: הגמרא מבארת מי הם גיבורי הכח?

רבי צדוק: תבעה אותו מטרוניא לזנות. אמר לה: הלב שלי חלש ואני לא יכול, האם יש לך משהו לאכול? אמרה לו: יש בשר טמא לאכול. אמר לה: 'מה צריך

ללמוד מכך שנדמן לי דוקא מאכל טמא? שמי שבועל ארמית ראוי לו לאכול את המאכל הטמא! הוא רצה לרמז לה שתבין את חומרת הדבר (הגהות הרד"ל), אבל היא לא הבינה. היא הדליקה את התנור והניחה בו את המאכל הטמא בשביל לצלות אותו, נכנס רבי צדוק וישב בתוך התנור הבוער. אמרה לו: מה זה? אמר לה מי שעושה את זה (את הזנות) נופל לתוך זה (האש בגהינום). אמרה לו: אם הייתי יודעת שזה כל כך חמור לכם לא הייתי מצערת אותך.

רב כהנא: היה מוכר סלים של נשים. באה מטרוניתא ותבעה אותו לזנות. הוא לא יכל לברוח ממנה כי היא היתה יכולה להרוג אותו. הוא אמר לה: אני אלך ואקשט את עצמי. עלה לגג והפיל את עצמו לארץ. בא אליהו הנביא ותפס אותו. אמר לו אליהו הנביא: הטרחת אותי לבוא ממרחק של 400 פרסה! אמר לו רב כהנא: מי גרם לי לכל זה, האם לא העניות שבגללה נאלצתי להתעסק עם נשים? שמע אליהו הנביא והביא לו כלי מלא בדינרי זהב.

רמי ליה רבא לרב נחמן וכו': הדברים המנויים במשנה בפאה שהעושה אותם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא – לומדים זאת מכך שנאמר בהם חיי עוה"ב וטובה בעולם הזה.

בכבוד אב ואם נאמר 'לְמַעַן יֵאָרִיכוּ יָמֶיךָ' (בעולם הבא) 'לְמַעַן יֵיטֵב לָךְ' (בעולם הזה). בגמילות חסדים כתוב 'רִדְף צְדָקָה וְחֶסֶד יִמְצָא חַיִּים' (בעולם הבא) 'צְדָקָה וְכָבוֹד' (בעולם הזה). כהבאת שלום לומדים בגזירה שווה מגמילות חסדים. בתלמוד תורה כתוב 'כִּי הוּא חַיִּיךָ' (בעולם הזה) 'וְאַרְךָ יָמֶיךָ' (בעולם הבא).

אם כן קשה: הרי גם בשילוח הקן נאמר 'לְמַעַן יֵיטֵב לָךְ' (בעולם הזה) 'וְהֶאֱרַכְתָּ יָמֶיךָ' (בעולם הבא), ומדוע זה לא ברשימה של המשנה?

תירוץ: **תנא ושייר:** באמת גם שילוח הקן היה אמור להיות ברשימה, אבל התנא שייר אותו בחוץ. הגמרא מקשה: התנא אומר במפורש 'אלו דברים' והוא ישייר דבר נוסף?

תירוץ: **אמר רבא וכו':** מהפסוק לומדים שצדיק שהוא טוב לשמים וטוב לבריות, הבריות נהנים ממנו ואוכלים את הפירות של מעשיו. אבל צדיק שהוא רק טוב לשמים, אין פירות לבריות מהצדקות שלו. ממילא המשנה בפאה מדברת על מצוות כאלה שיש מהם פירות לבריות, ולכן היא לא מנתה ברשימה את שילוח הקן משום שאין בה פירות לבריות.

רע לשמים ורע לבריות: כגון גדלן. רע לשמים ואינו רע לבריות: כגון אוכל מאכלות אסורות.

*

הזכות יש לה קרן ויש לה פירות: יש שכר בונס בעולם-הזה על מצוה. אבל לעבירה אין פירות כלומר לא מענישים יותר מהראוי.

ואלא מה אני מקיים 'ויאכלו מפרי דרכם וממועצותיהם ישבעו': שמבואר בפסוק הזה שהרשעים אוכלים את הפירות של העבירות שלהם?

והתשובה שזה מדובר בעבירה שעושה פירות, דהיינו בחילול ה'. כגון אדם חשוב שעושה עבירה ואנשים אחרים לומדים ממנו לעשות כמותו שאז הוא נענש גם עליהם.

מחשבה טובה מצרפה למעשה: אם חשב לעשות מצוה ובפועל קרה אונס ולא עשאה - הקב"ה מתייחס אליה כאילו נעשתה המצוה בפועל. כדלהלן.

מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה: אם חשב לעשות עבירה ונאנס ולא עשאה - הקב"ה לא מתייחס כאילו נעשתה העבירה בפועל.

מחשבה שעושה פרי: מחשבה רעה שבסוף יצא ממנה פרי דהיינו שנעשתה בפועל, הקב"ה מתייחס גם למחשבה עצמה ומעניש עליה. אבל אם היא לא יצאה לפועל, לא.

ואלא הא דכתיב 'למען תפוש את בית ישראל בליבם': דהיינו שעל המחשבה שבליבם הם נענשו!

עולא אמר: תירוצ' נוסף על השאלה 'ואלא מה אני מקיים הנני מביא רעה אל העם הזה רעה פרי מחשבותם' והרי הקב"ה לא מצרף מחשבה רעה למעשה?

מתרץ עולא על פי דברי רב הונא: מדובר שם באדם שעבר עבירה ושנה בה, שאז היא כבר נעשית לו כאילו 'התר'. ולכן אם הוא חשב לעשות אותה והוא נאנס ולא עשאה, הוא כן נענש על המחשבה. משום שכל הסיבה שהקב"ה לא מצרף מחשבה רעה שלא יצאה לפועל באונס, בגלל שלא היה ברור שהוא יחטא בסוף ויתכן שהיה מתגבר על יצרו. אבל זה שהעבירה נעשתה לו כהתר ודאי שהיה חוטא אם היה יכול, ולכן הוא נענש על המחשבה עצמה לעשות את העבירה.

נוח לו לאדם שיעבור עבירה בסתר וכו': כלומר עדיף וטוב לו שיעשה את העבירה בסתר ולא בפרהסיא.

זה המסתכל בקשת: אסור להביט בעיון בקשת. הקשת מסמלת במראה הנבואה את הכבוד של ה'.

לא קשיא הא דמצי כייף ליצריה: אם הוא יכול לשלוט על יצרו, כלומר הוא לא הולך לעשות את העבירה בפרהסיא אלא הוא הולך לעשות אותה בסתר, אומרים לו: ראוי לו שלא בא לעולם. ומה שכתוב שילבש שחורים וכו' מדובר שהוא לא יכול לשלוט על יצרו, כלומר שהוא בכל אופן הולך לעבור את העבירה אפילו בפרהסיא, ולכן אומרים לו: עדיף שתעשה אותה בסתר. (רש"י בחגיגה).

שאין עושים כחנווני: לא ממתנים עם התשלום של העונש אלא מענישים על חילול ה' מיד.

שאם היתה שקולה מכרעת: אם היו לו מחצה מצוות ומחצה עבירות ואחת מהעבירות היא חילול ה' – היא מכריעה את הכף לחובה.

*

לפי שהעולם נידון אחר רובו: בגלל שהעולם נידון אחר רוב האנשים שבו האם הם צדיקים או רשעים, וכל אדם נידון אחר רובו האם רוב מעשיו מצוות או עבירות – ממילא כל אחד צריך להסתכל על עצמו כאילו כל העולם נמצא במצב של חצי חצי, וגם הוא עצמו נמצא במצב של חצי חצי, ואם עכשיו הוא יעשה מצוה אחת הוא יכריע את עצמו להיות צדיק וממילא גם את כל העולם לצד של הזכות.

קושיא: וניהוי כמחצה עונות ומחצה זכויות: מדוע צדיק כל ימיו שמרד בסוף, מאבד את זכויותיו הראשונות? היה צריך להיות שהוא יהיה חצי חצי.

בתוהא על הראשונות: מדובר שהוא מתחרט על המצוות הטובות שהוא עשה עד היום.

משנה: ובדרך ארץ: מלאכה. (ויש מפרשים: מידות טובות).

גמרא: לאילן שכולו עומד במקום טהרה: הצדיקים נמשלים לאילן שכולו עומד במקום טהרה ורק קצת מהנוף שלו נמצא במוקם טומאה, דהיינו יש להם קצת עבירות. והקב"ה מעניש אותם עליהם בעולם הזה, ובכך הוא 'קוצץ את הנוף

שבמקום טומאה' עד שנמצא כל העץ במקום טהרה והם זוכים לעולם הבא. ואילו הרשעים להיפך, כל העץ עומד במקום טומאה ויש להם רק קצת מצוות שעליהם הם מקבלים שכר בעולם הזה, וכך נקצץ הנוף שבמקום טהרה, והם יורשים גהינום.

שנאמר יש דרך ישר וכו': לאיש הרשע נדמה שהדרך שהוא הולך בה היא ישרה כי הוא רואה שיש לו שלוח, אבל סופה של הדרך שהיא מביאה אותו אל דרכי מות.

*

גדול תלמוד תורה שקדם לחלה ארבעים שנה: מיד כשעם ישראל יצאו ממצרים הם קבלו את התורה. אבל רק לאחר 40 שנה כשהם נכנסו לארץ הם התחייבו בקיום מצות חלה. ולאחר 14 שנה כשהם כבשו וחילקו את הארץ הם התחייבו בתרומות ומעשרות, כלומר לאחר 54 שנה מקבלת התורה. ואז הם התחילו למנות את שנות השמיטה, ולאחר 7 שנים הם קיימו את מצות השמיטה, כלומר לאחר 61 שנה. ובסוף שבע שמיטות הם עשו יובל, דהיינו לאחר 50 שנה מהזמן שהתחייבו בחלה שהיה 54 שנה לאחר קבלת התורה, סה"כ 103 שנים.

קושיא: מאה ושלוש? מאה וארבע הוין: הרי החשבון יוצא 104 שנה?

תירוץ: קסבר יובל מתחילתו הוא משמט: מרגע כניסת היוכל חלים הדינים שלו, ממילא עם ישראל קיים את מצות היוכל מיד לאחר 103 שנה, ולכן התנא לא חישב את שנת היוכל עצמה כחלק מהחשבון.

אמנם לגבי מצות השמיטה מנה התנא 61 שנה ולא 60, משום שהשביעית משמטת רק בסופה, ולכן התנא חישב את שנת השמיטה בחשבון.

שנאמר 'פוסט מים ראשית מדון': הפוסט את עצמו מדברי תורה שנמשלו ל'מים' - זהו תחילת הדין שלו.

בעבור ישמרו חוקיו ותורותיו ינצורו: קודם כתוב בפסוק שהם 'יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו' - ולשון 'שמירה' הולך על 'משנה' (כדלעיל דף 'לז' ע"א), דהיינו בעבור שהם ילמדו את התורה. ואחר כך כתוב ש'תִּתְּנוּ לָהֶם יִנְצֹרוּ' כלומר בעבור שהם יקיימו את המצוות.

*

רגזן - לא עלתה בידו אלא רגזנותא: כלומר הוא לא הרויח כלום מהכעס שלו.. (אלא רק גופו נכחש).

דור הנאה ממנו: 'תידור הנאה' שלא להינות ממנו. כלומר תתרחק מחברתו. ועליו נאמר שאין לשבת 'במושב לצים', כי מכיון שאין לו לא מקרא ולא משנה ולא מלאכה אין לו במה להתעסק אלא רק בליצנות...

 הדרן עלך האשה נקנית